

ליטול את התמרים, כיון שאין שם תמרים מחוברים, ואין חשש תלישה (רש"י).

ומה שהתירו אנשי יריחו ליטול מבין המכבדות, אף ששנינו בביצה (לו, ב) שאסור לעלות על אילן בשבת (קושית תוס'), אך מבואר בגמ' (שם) שאיסור זה הוא מחשש שמא יתלוש, וכיון שלדעת אנשי יריחו אין חוששים שמא יתלוש, מותר לעלות על אילן בשבת (אור חדש, וכו"ז בחתם סופר). ומה שמותר ליטול מהתמרים, שבין הכיפין גם לדעת חכמים, אף שהוא משתמש בכך באילן, ואסור להשתמש באילן בשבת (ראה שבת מה, א) ועירובין (ק, א) מחמת הגזירה שמא יעלה ויתלוש [ולדעת חכמים הרי חוששים לכך] (קושית תוס'), אם אינו מנענע את ענפי האילן מותר להשתמש בו, וכאן מדובר שנטול את התמרים מבלי לנענע את ענפי הדקל (מצפה איתן, וכדעת הרא"ש בשבת ה, ב ותוס' ישיש שם ג, א).

ויש סוברים, שאף אנשי יריחו לא התירו ליטול פירות שנשרו בשבת, שהרי גזרו על פירות הנושרים מן האילן בשבת מחשש שמא יעלה ויתלוש (ראה ביצה ב, ב), גם לא התירו לעלות לדקל וליטול משם פירות, אלא הנדון הוא בתמרים שידוע עליהם שנשרו כבר בערב שבת, ונפלו למכבדות או לכיפין והיו שם בבין השמשות, ובשבת נפלו לארץ, שלדעת חכמים גזרו לאסור ליטול את שנפלו מן המכבדות מחשש שמא יעלה לשם ויתלוש מן המחוברים, ולדעת אנשי יריחו לא גזרו, והכל מודים שמותר ליטול מאותם שנפלו מן הכיפין, כיון שבהם אין לגזור שמא יעלה ויתלוש, שהרי אין שם פירות מחוברים, ואין חוששים שמא יעלה ויתלוש ממקום גבוה יותר שלא נפלו התמרים משם (תוס'). ועל אף שמדובר בפירות שנפלו לארץ, יש יכולת לעניים או לבעל הגינה להכיר מה נשר בשבת ומה נשר ביום ישישי (תוס' רבינו פרץ, ותוס' השא"י וזאת בקושיא, והקשו עוד, אך יוכל להכיר לדעת חכמים בין מה שנשר מהכיפין או מהמכבדות, וראה מה שהביאו תוס' מהירושלמי, ובתוס' רא"ש).

וְהָא מוֹקְצוֹת יִנְהוּ - שכיון שבשעת כניסת השבת היו התמרים מחוברים, הרי הם מוקצים לכל השבת, משום ש'מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא' (רש"י, לשיטתו שמדובר בתמרים שנתלשו בשבת). אבל אם נשרו בערב שבת אל בין ענפי הדקל ובשבת נפלו לארץ, לא אומרים בזה 'מיגו דאיתקצאי', כי אף שבבין השמשות היו מוקצים מחמת איסור דרבנן של העליה לאילן, במוקצה מחמת איסור דרבנן אין אומרים 'מיגו דאיתקצאי' באופן שהתבטל שם מוקצה מהחפץ [כגון טבל שתיקנו, שכעת אינו מוקצה, בשונה ממוקצה שלא התבטל, כגון מעות שהיו בבין השמשות על הכר ונפלו ממנו בשבת, שאומרים 'מיגו דאיתקצאי' על הכר אף שהוא מוקצה מחמת איסור דרבנן], וכיון שהתמרים שנשרו מן הדקל הסתלק מהם שם מוקצה, על כן לא אומרים בהם 'מיגו דאיתקצאי' (רעק"א, ו' ע"פ תוס' בביצה לא, ב ד"ה ונפחת). ויש שכתבו, שמדובר כשנשרו בערב שבת, אך כיון שבבין השמשות הם היו על הדקל, מחמת איסור העליה על הדקל מדרבנן, הם מוקצים בבין השמשות, וגם על איסור זה נאמר דין 'מיגו דאיתקצאי' (תוס', לשיטתו שמדובר בתמרים שנתלשו בערב שבת, וראה רעק"א שהעיר שסותרים בזה את שיטתו בביצה כמבואר לעיל).

■ להלכה, פירות שנשרו מן האילן בשבת, אסורים בו ביום (שו"ע אור"ח שכב, ג), ואפילו אם כוונתו למצוה, להפקיר אותם לעניים שיאכלו אותם בשני בצורת (משנ"ב שם, ה), משום שגזרו שמא יעלה ויתלוש, וגם משום מוקצה, שכיון שהיו מחוברים בבין השמשות, 'מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא' (משנ"ב שם, ז).

אָמְרוּ אַבְוֵתֵינוּ לֹא הִקְדִּישׁוּ אֶלָּא קוֹרוֹת, והטעם שהקדישום היה מחמת בעלי זרוע [גולנים] שהיו חוטפים אותם מהם, ועל כן העדיפו בעליהם שישמשו לצרכי הקדש (תוספתא [כאן ג, יח, ובזבחים יא, ד, ובמנחות יד, ד] המובאת בגמ' להלן נו, א), וההקדש הועיל שלא יטלו בעלי הזרוע, כי אף שהיו אותם בעלי זרוע עוברים על איסור גזל, אבל איסור הקדש היה חמור בעיניהם (מנחת ביכורים על התוספתא [כאן]).

יְסָרֵי לָהּ קִמְאָן דְּאָמַר אֵין מַעֲיָלָה בְּגִידוּלֵין, זו דעת תנא קמא במשנה במעילה (יג, א) [וראה בגמ' בב"ב ע"ט, א] שהוא רבי יהודה (רש"י). שלדעתו, גידולים אינם ממון הקדש אלא הם הפקר, כי רק מה שהוקדש שייך להקדש, בשונה מממון הדיוט ששם הדין הוא, שהגדל או הגדל מהממון שייך לבעליו. ולדעת רבי יוסי החולק וסובר ש'יש מעילה בגידולים' (מעילה שם), דין ממון הקדש כדין ממון הדיוט, ואף גידולי הקדש הם של הקדש (ע"פ רשב"ם ב"ב שם, ושערי יושר ג, כג ד"ה אהמנס, בדעת תוס' שם ד"ה ואין).

ויש סוברים, שלכולי עלמא הגידולים שייכים להקדש, ורבי יהודה הסובר ש'אין מעילה בגידולין' כוונתו היא שלמעילה לא די שהממון שייך לגבוה, אלא יש צורך שיוקדש בפה על ידי מקדיש, שהיא מביאה לידי מעילה (רמב"ן וריב"א ב"ב שם, וקצות החושן ר, א). ואף רבי יוסי מודה שלמעילה צריך קדושת פה, אלא שלדעתו כיון שהגידולים צמחו ממה שהוקדש בפה, אף הגידולים נחשבים שהוקדשו בפה (רבינו יונה שם; רשב"א שם בת"י שני; ר"ן ושיטמ"ק שם). ויש סובר, שבזה גופא נחלקו, שלדעת רבי יהודה 'אין מעילה בגידולין' משום שלמעילה צריך קדושת פה, ולדעת רבי יוסי יש מעילה אף ללא קדושת פה (קובץ שיעורים שם רחצ, בדעת תוס' שם). ■ להלכה, 'יש מעילה בגידולין' [כרבי יוסי] (רמב"ם מעילה ה, ו, וראה סוף משנה שם).

וְרַבְּנָן סָבְרֵי נְהִי דַמְעִילָה לִיכָּא אִיסוּרָא מִיָּהָא אִיכָּא, כלומר, שאף לשיטת אנשי יריחו ש'אין מעילה בגידולין', מכל מקום יש בכך איסור. ואמנם יתכן לפרש שרבנן עצמם סברו ש'יש מעילה בגידולין' [וכפי שנפסק להלכה, ראה לעיל בסמוך], אך לא יכלו למחות באנשי יריחו מכח שיטה זו, כיון שאנשי יריחו סברו כרבי יהודה (קין אורה מעילה שם, בת"י שני).

ואיסור זה של השימוש בגידולין למאן דאמר 'אין מעילה בגידולין', הוא מדרבנן, שאילו היה מדאורייתא, איך יתכן שאנשי יריחו התירוהו לכתחילה (תוס' רא"ש ב"מ נו, ב, המוכיח כן מעוד מקומות). ועוד, שאם איסור זה הוא מן התורה, כיון שהוא קדוש מן התורה, מה טעם לא יהיה בו גם מעילה (קין אורה מעילה שם, וראה חז"א מעילה לה, ד). ויש סובר, שאיסור זה הוא מן התורה, ואעפ"כ אין בו מעילה, כי בשביל מעילה צריך קדושת פה (מנחת חינוך מצוה קכז אות ח, בדעת הסוברים לעיל שלמעילה צריך קדושת פה).

מְחֻלְקוֹת בְּשֵׁל מַכְבְּדוֹת דְּרַבְּנָן סָבְרֵי גְזָרִין שְׂמָא יַעֲלָה וְיִתְלוֹשׁ, וְאֲנָשֵׁי יְרִיחוֹ סָבְרֵי לֹא גְזָרִין שְׂמָא יַעֲלָה וְיִתְלוֹשׁ, אֲבָל בְּשֵׁל בֵּין הַכִּיפִין דְּבָרֵי הַכֵּל מוֹתָר, 'בשל מכבדות' פירושו, שהתמרים נשרו מהדקל אבל לא נפלו לארץ, אלא נתפסו בענפי הדקל שבראש הדקל הנקראים 'מכבדות', וכדי ליטלם צריך לעלות על הדקל, ונחלקו אם מותר לעלות וליטלם, שלדעת רבנן גוזרים שמא כשיעלה על הדקל להורידם, יתלוש גם מהתמרים המחוברים, ולדעת אנשי יריחו לא גוזרים. ו'בשל בין הכיפין' פירושו, שנתפסו התמרים בין ענפי הדקל התחתונים, ומשם הכל מודים שמותר